

Komentár ku Knihe Ester

Kniha opisuje situáciu židovského národa počas perzského panovania, keď Aman, po kráľovi druhý muž v krajine, plánuje zahubiť Židov. Boh prostredníctvom Ester a jej príbuzného Mardocheja zachráni národ. Kniha má nasledujúcu štruktúru:

1. Dejinný rámec udalostí (1,1-2,23)
2. Amanov zámer vyhubiť Židov (3,1-5,14)
3. Záchrana Židov (6,1-9,19)
4. Ustanovenie sviatku Purim a pocta Mardochejovi (9,20-10,3)
5. V časti od 10,4 až do konca sú deuterokánonické grécke dodatky:
 - Výklad Mardochejovho sna (10,4-13)
 - Mardochejov sen (11,2-12,6)
 - Dekrét o vyvraždení Židov (13,1-7)
 - Modlitba Mardocheja a Ester (13,8-14,19)
 - Vstup Ester ku kráľovi (15,4-19)
 - Dekrét v prospech Židov (16,1-24)

Jestvujú dve verzie knihy: hebrejská a grécka. Obe verzie sú rozdielne. Hebrejská verzia je asi o 1/3 kratšia; grécka verzia je dlhšia o deuterokánonické časti, ktoré Hieronym v latinskom preklade do Vulgáty umiestnil na konci knihy. Slovenský text má tieto deuterokánonické texty, tak ako ich sv. Hieronym umiestnil do Vulgaty a to na konci knihy.

Dejinný rámec udalostí (1,1-2,23)

Jedno zo sídiel perzských kráľov bolo mesto Súzy. Tam sa odohráva dej Knihy Ester. Kráľ Xerxes I. usporiadal pre svojich veľmožov (ministrov a sluhov) veľkolepú hostinu, ktorá trvala 180 dní. Rovnako v tom čase usporiadala hostinu aj jeho manželka kráľovná Vasti. V závere hostiny sa však odohral vážny konflikt. Kráľ z rozmaru a pod vplyvom vína, ktoré vypil, sa rozhodol predstaviť hosťom kráľovnú, ale tá to odmietla a na hostinu kráľa sa nedostavila. Nato ju kráľ dal zosadiť z jej hodnosti kráľovnej (1,1-22).

Ďalším krokom kráľa bol rozkaz, aby sa v Súzach zhromaždili devy z celej ríše a spomedzi nich si kráľ mal vybrať budúcu nástupkyňu. Jeho pohľad padol na židovské dievča Ester. Bola to adoptovaná dcéra Mardocheja; jej vlastní rodičia jej umreli, a tak ju vychovával jej príbuzný Mardochej. Ester z opatrnosti zamlčala svoj pôvod, takže nikto nevedel, že je Židovka. Mardochej vstúpil do dvorných udalostí tým, že sa mu podarilo odkryť pripravované sprisahanie proti kráľovi a jeho hrdinský čin bol zapísaný v kráľovských análoch (2,1-23).

Amanov zámer vyhubiť Židov (3,1-5,14)

Na scéne vystupuje nová postava - Aman. Tento ihneď prekukol Mardochejov pôvod a medzi ním a Mardochejom rástlo napätie, ktoré Aman vystupňoval až do nenávisti. Chcel sa pomstiť tým, že u kráľa dosiahol výnos, ktorým kráľ prikazoval, aby Židia boli vyvraždení. Malo sa to udiať dňa 13. adara a bolo to oznámené všetkým satrapom a vládcom provincií. Nato zavládla medzi Židmi atmosféra hrôzy. Lós bol ťahaný v prvom mesiaci (nisan) trinásteho dňa; tento deň považovali za šťastný. Do ich vyvraždenia teda ostával necelý rok. Za tento čas Mardochej začal konať. Najskôr nadviazal kontakt s kráľovnou Ester a žiadal ju, aby zasiahla u kráľa v prospech národa. Text knihy prináša Mardochejovu modlitbu (13,8-18 čo patrí k 4,17) a modlitbu kráľovnej Ester (14,1-19, čo patrí k 4,17). Ester prikázala modliť sa a postiť tri dni, a potom sa odvážila na neobvyklý a veľmi riskantný čin: rozhodla sa ísť priamo ku kráľovi do jeho úradných priestorov, do ktorých nemohol vstúpiť nikto nepovoláný bez rizika života. Takto riskovala Ester, ale v dôvere v Božiu pomoc. Kráľ však mohol reagovať rôzne: priaznivo alebo s hnevom. Kráľ prijal láskavo Ester a tá ho pozvala na hostinu spolu aj s Amanom. Kráľ pozvanie prijal a spolu s Amanom sa dostavil na hostinu u kráľovnej Ester. Medzitým však Aman vo svojej nenávisti k Mardochejovi dal postaviť preňho šibenicu a chystal mu záhubu (3,1-5,14).

Záchrana Židov (6,1-9,19)

Táto časť začína kurióznou udalosťou medzi Amanom a Mardochejom. Kráľ sa rozhodol odvdáčiť Mardochejovi za kedysi preukázané služby. Dal pritom Amanovi otázku, akým spôsobom by mal byť oslávený človek, ktorého kráľ chce vyznamenať. Aman v nádeji, že ide o neho, navrhol, aby bol v kráľovskom rúchu na kráľovom koni a s kráľovskou korunou na hlave vedený cez mesto a aby mu bolo privolané na slávu. Tým sa ale dostal do trápnej situácie, pretože vyznamenaným bol Mardochej a úloha viesť koňa pripadla práve Amanovi. Jeho nenávisť preto vzrástla na najvyššiu mieru. Slávnostná hostina u Ester dopadla tak, že kráľovná tam vyjavila svoj pôvod a prosila za svoj národ. Odhalila pritom zlobu a podlosť Amana, ktorý v dôsledku toho bol kráľom odsúdený na trest obesenia práve na tú šibenicu, ktorú chystal Mardochejovi. Mardochej dostal od kráľa nový dekrét (prvý bol nezrušiteľný), podľa ktorého Židia sa v určený deň útoku na nich mohli zhromažďovať, ozbrojiť a brániť do najvyššej možnej miery. Takto sa deň ich zničenia zmenil na deň ich víťazstva, bolo to 13. adara, v Súzach 14. adara.

Ustanovenie sviatku Purim a pocta Mardochejovi (9,20-10,3)

Takto bol ustanovený sviatok *purim*, ktorý sa slávi každoročne na pamiatku záchranu Židov v zajatí. Posledné verše knihy hovoria o vysokých počtách udelených Mardochejovi.

Charakteristika knihy

Ak porovnávame knihu Ester s knihami Tobiáš a Judita, zistíme, že všetky tri sú napísané podobným spôsobom. Opäť je to voľne spracované rozprávanie, do ktorého vstupujú isté historické prvky; pritom však sleduje mravné poučenie. Kniha má teda didaktický charakter. Proti striktnej historicite textu hovoria tieto elementy:

- ak Mardochej bol deportovaný do zajatia za Nabuchodonozora (598 pred Kr.), za vlády Xerxesa I. (485-465 pred Kr.) by už bol vyše 100-ročný a sotva by mohol konať to, čo sa mu pripisuje v knihe.
- podľa gréckeho historika Herodota (žil v rokoch 484-425 pred Kr.) meno kráľovnej Xerxesa I. bolo Amestri, a nie Vasti alebo Ester.
- hnev Xerxesa I. voči Židom je nepochopiteľný; z dejín poznáme veľkú priazeň perzských kráľov voči Židom.
- je nepravdepodobné, žeby kráľ vydal dekrét proti Židom iba na základe Amanovho navádzania; potom tiež, aby v ďalšom dekrete dovolil zabíjanie svojich ľudí (v počte 75 000);

Autorom knihy bol nejaký neznámy Žid, ktorý ale dobre poznal pomery na perzskom kráľovskom dvore. Kniha vznikla v 3. - 2. stor. pred Kr. pravdepodobne v Mezopotámii. V hebrejskej časti 1,1-10,3 sa Božie meno vôbec nespomína. Od 4,17 je predstavená Ester (jej meno znamená "hviezda"), z ktorej sa zo slabej siroty stala múdra, odvážna a nábožná kráľovná a ako iné ženy (Debora, Judita) aj ona vedie svoj národ k oslobodeniu zpod útľaku. Ani Ester ani Mardochej nevystupujú nepriateľský voči štátu, v ktorom žijú. Práve naopak, preukazujú mu svoje služby. Nepriateľom je Aman.

Kniha rozpráva o židovskej nepoddajnosti voči ich nepriateľom. Židia mali vo vyhnanstve problémy s nepriateľmi svojho náboženstva a tieto problémy sa vždy premietli do politickej roviny. Kniha Ester svedčí o ich vytrvalosti, ako aj o tom, že posledné slovo má vždy Boh. Praktizovaná viera môže často priviesť veriaceho ku konaniu, ktoré vzbudí v očiach tohto sveta nepriateľstvo. Zdôraznená vernosť Bohu v knihe je dobrým posolstvom aj pre kresťana. Kniha dáva povzbudzujúci príklad v postavách Ester a Mardocheja, že sa nemožno nikdy vzdať, ale vždy treba dúfať v Boha a očakávať jeho pomoc. V knihe opäť vystupuje do popredia dôležitosť modlitby a askézy.